

Ottov historický atlas **SLOVENSKO**

Zostavil Pavol Kršák

Obsah

SLOVO NA ÚVOD (S. Michálek) 8

GEOLOGICKÉ DEJINY

Prvohory (paleozoikum) 12
(J. Hók, M. Sabol, M. Kováčová)

Druhohory (mezozoikum) 14
(J. Hók, M. Sabol, M. Kováčová)

Staršie treťohory (paleogén) 16
(J. Hók, M. Sabol, M. Kováčová)

Mladšie treťohory (neogén) 18
(J. Hók, M. Sabol, M. Kováčová)

Štvrťohory (kvartér) (J. Hók, M. Sabol, M. Kováčová) 20

Vývoj podnebia (P. Šťastný) 22

PRAVEK A STAROVEK

Staršia kamenná doba (paleolit) (V. Turčan) 26

Stredná kamenná doba (mezolit) (V. Turčan) 28

Mladšia kamenná doba (neolit) (V. Turčan) 30

Neskorá kamenná doba (eneolit) (V. Turčan) 32

Bronzová doba (V. Turčan) 34

Staršia železná doba (halštát) (V. Turčan) 38

Mladšia železná doba (latén) (V. Turčan) 40

Rímska doba (V. Turčan) 42

Sťahovanie národov a príchod Slovanov (J. Steinhübel) 46

Premeny krajiny (J. Lacika) 50

Vývoj podnebia (P. Šťastný) 56

STREDOVEK

Avari a Samova ríša (J. Steinhübel) 60

Nitriansko a Veľká Morava do roku 870 (J. Steinhübel) 64

Konštantín a Metod (J. Steinhübel) 68

Svätoplukova ríša (J. Steinhübel) 70

Príchod Maďarov a zánik Veľkej Moravy (J. Steinhübel) 74

Ťaženia Maďarov v 10. storočí (J. Steinhübel) 78

Nitriansko za Arpádovcov (J. Steinhübel) 80

Uhorsko za Arpádovcov (J. Steinhübel) 82

Hradské komitáty (J. Steinhübel) 86

Cirkevná správa, kláštory a písomníctvo (J. Steinhübel) 88

Vpád Mongolov (J. Lukačka) 92

Budovanie hradov (J. Lukačka) 94

Nemecká kolonizácia (J. Lukačka) 96

Matúš Čák a Omodejovci (J. Lukačka) 98

Uhorsko za Anjouovcov (J. Lukačka) 100

Šľachtické župy (stolice) (J. Lukačka) 102

Hospodárstvo, sociálne pomery a vzdelanosť v stredoveku (J. Lukačka) 104

Sídelné a národnostné pomery v stredoveku (J. Lukačka) 108

Valaská kolonizácia (J. Lukačka) 110

Uhorsko za Žigmunda Luxemburského (J. Lukačka) 112

Vpády husitov (J. Lukačka) 114

Ottov historický atlas SLOVENSKO

Zostavil: PhDr. Pavol Kršák
Mapy: RNDr. Daniel Guriňák, PhD.

Texty: Mgr. Vladimír Barborík, CSc., doc. PhDr. Erika Brtáňová, CSc., PhDr. Viliam Čičaj, CSc., Juraj Čurný, PhDr. Frederik Ferdemayer, Ph.D., PhDr. Marta Herucová,

doc. RNDr. Jozef Hók, CSc., doc. PhDr. Ján Jaborník, Mgr. Luboš Kačírek, Ph.D., doc. PhDr. Mária Kohútová, CSc., Mgr. Marianna Kováčová, Ph.D., doc. RNDr. Ján Lacika, CSc., PhDr. Martin Lacko, Ph.D., PhDr. Jana Lengová, CSc., PhDr. Miroslav Londák, CSc., Mgr. Zuzana Ludiková, doc. PhDr. Ján Lukačka, CSc., Mgr. Juraj Marušiak, Ph.D., doc. Dr. Ing. arch. Henrieta Moravčíková, doc. PhDr. Jelena Paštéková, CSc., doc. PhDr. Jan Pešek, DrSc., PhDr. Janka Petőczová-Matúšová, CSc., doc. Ing. arch. Jana Pohaničová, Ph.D., Ing. Ján Pravda, DrSc., Ing. Vladimír Repka, Mgr. Jaroslava Rogulová, Ph.D., Mgr. Martin Sabol,

Ph.D., Mgr. Jerguš Sivoš, PhDr. Ján Steinhübel, CSc., Mgr. Danica Šoltésová, Ph.D., RNDr. Pavel Šťastný, CSc., Mgr. Peter Švík, Mgr. Ivana Taranenková, Ph.D., PhDr. Vladimír Turčan, Mgr. Eva Veselovská, Ph.D., Anton Zerer
Úvod: PhDr. Slavomír Michálek, CSc.

Register: PhDr. Pavol Kršák
Fotografie: Juraj Bartoš, Tibor Borský, Dionýz Dugas, Jaroslav Dunaj, Ivan Cheben, Ján Chovanec, Igor Choma, Alexander Jiroušek, Pavel Kastl, Daniel Kopunec, Ján Lacika, Štefan Lipták, Gilbert Liška, Ján Malík, Juraj Meluš, Rajmund Müller, Štefan Péchy, Karol Pieta, Ján Sláma, Lubo Stacho, Martin Stejskal, Miroslav Števík,

Ján Jiskra a Ján Huňady (<i>J. Lukačka</i>)	116
Bratříci (<i>J. Lukačka</i>)	118
Uhorsko za Mateja Korvína (<i>J. Lukačka</i>)	120
Uhorsko za Jagelovcov (<i>J. Lukačka</i>)	122
Povstanie Juraja Dóžu (<i>J. Lukačka</i>)	124
Turzovci a Fuggerovci (<i>J. Lukačka</i>)	126
Panovníci (<i>J. Steinhübel, J. Lukačka</i>)	128
Šľachta (<i>F. Federmayer</i>)	142
Architektúra – veľkomoravské, predrománske a románske pamiatky (<i>J. Pohaničová</i>)	144
Architektúra – raná gotika (<i>J. Pohaničová</i>)	148
Architektúra – vrcholná gotika (<i>J. Pohaničová</i>)	152
Architektúra – neskorá gotika (<i>J. Pohaničová</i>)	156
Sochárstvo (<i>Z. Ludiková</i>)	160
Maliarstvo (<i>M. Herucová</i>)	162
Literatúra (<i>E. Brtáňová</i>)	164
Divadlo (<i>J. Jaborník</i>)	166
Hudba (<i>E. Veselovská</i>)	168
Premeny krajiny (<i>J. Lacika</i>)	170
Vývoj podnebia (<i>P. Šťastný</i>)	172
RANÝ NOVOVEK	
Uhorsko v rokoch 1526 – 1541 (<i>V. Čičaj</i>)	176
Uhorsko v rokoch 1541 – 1592 (<i>V. Čičaj</i>)	180

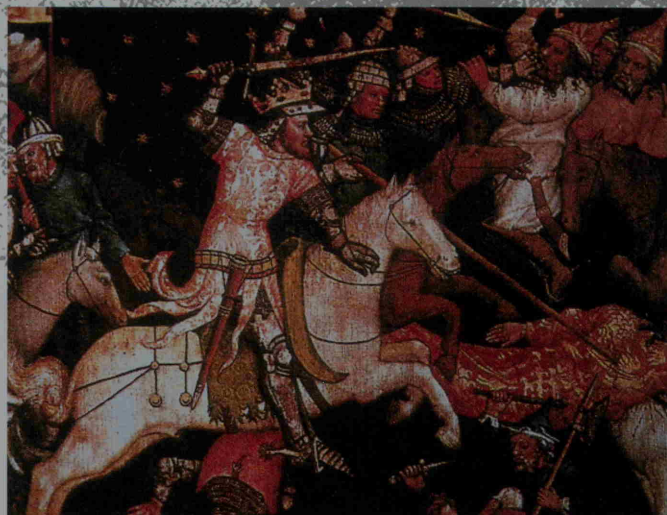
Ladislav Tolmáči, Juraj Velebír, Iveta Zuskinová, Archeologický ústav SAV v Nitre, Archív Divadelného ústavu, archív Ferdinanda Milučkého, Archív hl. mesta Bratislavy, Archív Oddelenia architektúry ÚSTARCH SAV, Archív Pamiatkového úradu SR, Česká tlačová kancelária, Galéria mesta Bratislavy, Literárne a hudobné múzeum v Banskej Bystrici, Slovenská národná galéria v Bratislave, Slovenská národná knižnica v Martine, Slovenský filmový ústav, SNM – Hudobné múzeum v Bratislave, archív Ottovho nakladateľstva

Ďalší obrazový materiál poskytli autori textov a archív Ottovho nakladateľstva.

Zodpovedný redaktor: PhDr. Pavol Kršák
Obálka a návrh grafickej úpravy: Jana Pohanková
Grafické spracovanie: Jana Pohanková, Marcela Gondová
Skeny: Vladimír Bizík, Vratko Tóth
Jazyková redaktorka: Magda Karafová

Predsádzky: Mapa Bratislavskej stolice od S. Mikovíniho z roku 1733 (predná), mapa Uhorska od W. a J. Blaeuovcov z roku 1647 (zadná)

Bratislava, korunovačné mesto (<i>V. Čičaj</i>)	182
Katolíci a protestanti v 16. storočí (<i>V. Čičaj</i>)	184
Hospodárstvo a sociálne pomery v 16. a 17. storočí (<i>V. Čičaj</i>)	188
Sídelné a národnostné pomery v 16. a 17. storočí (<i>V. Čičaj</i>)	192
Pätnásťročná vojna (<i>V. Čičaj</i>)	196
Povstanie Štefana Bočkaja (<i>V. Čičaj</i>)	198
Povstanie Gabriela Betlena (<i>V. Čičaj</i>)	200
Povstanie Juraja I. Rákociho (<i>V. Čičaj</i>)	202
Uhorsko v rokoch 1606 – 1663 (<i>V. Čičaj</i>)	204
Vojna v rokoch 1663 – 1664 (<i>V. Čičaj</i>)	206
Uhorsko v rokoch 1664 – 1683 (<i>V. Čičaj</i>)	208
Povstanie Imricha Tököliho (<i>V. Čičaj</i>)	210
Uhorsko v rokoch 1683 – 1703 (<i>V. Čičaj</i>)	212
Katolíci a protestanti v 17. storočí (<i>V. Čičaj</i>)	214
Povstanie Františka II. Rákociho (<i>V. Čičaj</i>)	218
Panovníci (<i>V. Čičaj</i>)	220
Šľachta (<i>F. Federmayer</i>)	224
Architektúra – renesancia (<i>D. Šoltésová</i>)	226
Architektúra – raný barok (<i>D. Šoltésová</i>)	230
Sochárstvo (<i>Z. Ludiková</i>)	234
Maliarstvo (<i>M. Herucová</i>)	236

Literatúra (E. Brtáňová)	238
Divadlo (J. Jaborník)	240
Hudba (J. Petőczová-Matúšová)	242
Kartografia (J. Pravda)	244
Premeny krajiny (J. Lacika)	248
Vývoj podnebia (P. Šťastný)	250

NOVOVEK

Habsburská monarchia v rokoch 1711 – 1792 (M. Kohútová)	254
Osvietenské reformy (M. Kohútová)	256
Hospodárstvo a sociálne pomery v 18. storočí (M. Kohútová)	258
Doprava v 18. storočí (M. Kohútová)	262
Školstvo a veda v 18. storočí (M. Kohútová)	264
Sťahovanie Slovákov v 18. storočí (M. Kohútová)	266
Sídlné pomery v 18. storočí (M. Kohútová)	268
Národnostné pomery v 18. storočí (M. Kohútová)	270
Náboženské pomery v 18. storočí (M. Kohútová)	272
Slovenské národné hnutie do roku 1820 (M. Kohútová)	274
Habsburská monarchia v rokoch 1792 – 1848 (L. Kačirek)	276
Východoslovenské roľnícke povstanie (L. Kačirek)	278
Slovenské národné hnutie v rokoch 1820 – 1848 (L. Kačirek)	280
Revolúcia v rokoch 1848 – 1849 (L. Kačirek)	282
Slovenské povstanie v rokoch 1848 – 1849 (L. Kačirek)	284
Habsburská monarchia v rokoch 1849 – 1867 (L. Kačirek)	288
Rakúsko-uhorské vyrovnanie (L. Kačirek)	290
Habsburská monarchia v rokoch 1867 – 1914 (L. Kačirek)	292
Slovenské národné hnutie v rokoch 1849 – 1914 (L. Kačirek)	294

Administratívne členenie v rokoch 1848 – 1918 (L. Kačirek)	298
Hospodárstvo do roku 1918 (L. Kačirek)	302
Doprava do roku 1918 (L. Kačirek)	306
Školstvo a veda do roku 1918 (L. Kačirek)	308
Sociálne pomery do roku 1918 (L. Kačirek)	310
Výšahovalectvo Slovákov do roku 1918 (L. Kačirek)	312
Sídlné pomery do roku 1918 (L. Kačirek)	314
Národnostné pomery do roku 1918 (L. Kačirek)	316
Náboženské pomery do roku 1918 (L. Kačirek)	320
Habsburská monarchia počas 1. svetovej vojny (L. Kačirek)	322
Slovenské národné hnutie počas 1. svetovej vojny (L. Kačirek)	324
Panovníci (M. Kohútová, L. Kačirek)	326
Šľachta (F. Federmayer)	330
Architektúra – vrcholný barok (D. Šoltésová)	332
Architektúra – neskorý barok a rokoko (D. Šoltésová)	336
Architektúra – klasicizmus (J. Pohaničová)	340
Architektúra – romantizmus a historizmus (J. Pohaničová)	344
Architektúra – secesia (J. Pohaničová)	348
Sochárstvo (Z. Ludiková)	352
Maliarstvo (M. Herucová)	354
Literatúra (E. Brtáňová, I. Taranenková)	356
Divadlo (J. Jaborník)	364
Hudba (J. Lengová)	368
Kartografia (J. Pravda)	370
Premeny krajiny (J. Lacika)	376
Vývoj podnebia (P. Šťastný)	378

MODERNÉ DEJINY

Vznik Československa (J. Rogulová)	382
Československo v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	386
Politické strany na Slovensku v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	388
Administratívne členenie v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	390
Hospodárstvo v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	394
Doprava v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	398
Školstvo a veda v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	400
Sociálne pomery v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	402
Sídlné pomery v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	404
Národnostné pomery v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	406
Náboženské pomery v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová)	408
Spojenecká politika Československa v rokoch 1918 – 1938 (J. Rogulová, M. Lacko)	410

Mníchovska dohoda a Viedenska arbitraz (M. Lacko)	412
Česko-Slovensko a autonómia Slovenska v rokoch 1938 – 1939 (M. Lacko)	414
Slovenska republika v rokoch 1939 – 1945 (M. Lacko)	416
Účasť Slovenska v 2. svetovej vojne (M. Lacko)	418
Administratívne členenie v rokoch 1938 – 1945 (M. Lacko)	420
Hospodárstvo, doprava a sociálne pomery v rokoch 1938 – 1945 (M. Lacko)	422
Školstvo a veda v rokoch 1938 – 1945 (M. Lacko)	424
Sídlné, národnostné a náboženské pomery v rokoch 1938 – 1945 (M. Lacko)	426
Deportácie Židov a diskriminácia Rómov (M. Lacko)	428
Domáci a zahraničný odboj počas 2. svetovej vojny (M. Lacko)	430
Zánik Slovenskej republiky a obnovenie Československa (M. Lacko)	434
Československo v rokoch 1945 – 1948 (P. Švík)	436
Československo v rokoch 1948 – 1968 (P. Švík)	438
Politické procesy na Slovensku po roku 1948 (J. Sivoš)	440
Československo v rokoch 1968 – 1969 (J. Rogulová, P. Švík)	442
Československo v rokoch 1969 – 1989 (P. Švík)	444
Administratívne členenie v rokoch 1945 – 1989 (P. Švík)	446
Hospodárstvo v rokoch 1945 – 1989 (P. Švík)	448
Doprava v rokoch 1945 – 1989 (P. Švík)	452
Školstvo a veda v rokoch 1945 – 1989 (P. Švík)	454
Sociálne pomery v rokoch 1945 – 1989 (M. Londák)	456
Sídlné pomery v rokoch 1945 – 1989 (P. Švík)	458
Národnostné pomery v rokoch 1945 – 1989 (P. Švík)	460
Náboženské pomery v rokoch 1945 – 1989 (J. Pešek)	462
Slovenský exil v rokoch 1945 – 1989 (V. Repka)	464
Česko-Slovensko v rokoch 1989 – 1992 (J. Marušiak)	466
Slovenska republika od roku 1993 (J. Marušiak)	468
Administratívne členenie po roku 1989 (J. Marušiak)	472
Hospodárstvo po roku 1989 (J. Marušiak)	474
Doprava po roku 1989 (J. Marušiak)	478
Školstvo a veda po roku 1989 (J. Marušiak)	480
Sociálne pomery po roku 1989 (J. Marušiak)	482
Sídlné pomery po roku 1989 (J. Marušiak)	484
Národnostné pomery po roku 1989 (J. Marušiak)	486
Náboženské pomery po roku 1989 (J. Marušiak)	488
Členstvo Slovenska v medzinárodných organizáciách (J. Marušiak)	490
Prezidenti (J. Rogulová, M. Lacko, P. Švík, J. Marušiak)	492

Architektúra – funkcionalizmus (H. Moravčíková)	496
Architektúra – neskorý modernizmus a súčasnosť (H. Moravčíková)	500
Sochárstvo (Z. Ludíková)	504
Maliarstvo (M. Herucová)	506
Literatúra (V. Barborík)	508
Divadlo (J. Jaborník)	512
Hudba (J. Lengová)	516
Populárna hudba (J. Čurný)	518
Film (J. Paštéková)	520
Šport (A. Zerer)	524
Kartografia (J. Pravda)	528
Premeny krajiny (J. Lacika)	536
Vývoj podnebia (P. Štátný)	538
Tematické mapy	540
Register	546
Použitá literatúra	560

Podakovanie

Za nezištnú spoluprácu a cenné rady ďakujeme

PhDr. Mojmírovi Benžovi, PhD.,

Ing. arch. Martinovi Bónovi, Rudolfovi Dobiášovi,

Ing. arch. Andrejovi Fialovi, PhDr. Ivanovi Chebenovi,

CSc., PhDr. Rudolfovi Krajčovičovi, DrSc.,

doc. RNDr. Dagmar Kusendovej, CSc.,

Mgr. Gilbertovi Liškovi, PhDr. Karolovi Pietovi, DrSc.,

doc. PhDr. Vladimírovi Segešovi, PhD.,

Mgr. Martinovi Stejskalovi, RNDr. Jaroslavovi

Synekovi, PhDr. Michalovi Štefanskému, CSc.,

Mgr. Miroslavovi Števíkovi.

Za spoluprácu a pomoc ďakujeme Liptovskému

múzeu v Ružomberku, Lubovnianskemu múzeu

v Starej Lubovni, Slovenskej národnej galérii

v Bratislave, SNM – Spišskému múzeu v Levoči,

Vlastivednému múzeu v Trebišove.

Osobitne ďakujeme doc. PhDr. Jurajovi Žudelovi, DrSc.,

za spoluprácu a prínos v oblasti historickej geografie Slovenska.